

УДК 678.4:547.458.6

ЧОРЕЙ О.М., ПЩЕНКО О.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПЛІВОК З ТЕРМОПЛАСТИЧНОГО КРОХМАЛЮ З ДОДАВАННЯМ МОДИФІКОВАНИХ ПОЛІСАХАРИДІВ

Мета. Отримати плівку на основі термопластичного крохмалю з додаванням модифікованих полісахаридів (Na-КМК, Na-КМЦ), та дослідити фізико-механічні властивості плівок, визначити оптимальний технологічний процес отримання еко-плівки, що буде руйнуватись під дією світла, тепла, мікроорганізмів.

Методика. Використано метод фізико-механічних випробувань, мікроскопічний аналіз та досліджено процес біодеструкції.

Результати. В процесі досліджень встановлено, що в зразках з додаванням Na-КМК, міцнісні характеристики погіршуються. Для поліпшення міцності, але зменшення еластичності у композицію вводили Na-КМЦ.

Наукова новизна. Плівку отримано з застосуванням сучасного полімерного обладнання. Додавання полісахаридів збільшує розривну міцність, зменшує подовження при розриві, знижує проникність плівок до парів води.

Практична значимість. Розширено спектри використання плівки у пакуванні та сільськогосподарській сфері, та подовжено термін деструкції порівнюючи з плівками на основі крохмалю.

Ключові слова: полісахариди, целюлоза, крохмаль, полівініловий спирт, біодеградабельна плівка.

Використання полімерних матеріалів, які біологічно розкладаються для виробів короткочасного або одноразового використання (пакувальні, побутові і сільськогосподарські плівки, різні вироби медичного призначення, гігієнічні та косметичні товари тощо) стає все більш необхідним у великих містах економічно розвинених країнах у зв'язку з проблемами забруднення навколишнього середовища полімерними відходами. Одним із шляхів рішення проблеми є застосування виробів з матеріалів, які самовільно розкладаються в ґрунті під час захоронення після їх використання на безпечні для людини і природи речовини. Такі матеріали можливо отримати із суміші синтетичних полімерів і з різних видів рослинних полісахаридів, які поширені у природі.

Постановка завдання. В даному дослідженні створювалась плівка, стійка до дії води, тому запропоновано виготовлення біодеградабельної плівки на базі екструзійного обладнання.

Результати дослідження. Полісахариди – одна з найважливіших груп біополімерів. Вони входять до складу тканин тварин, рослин і мікроорганізмів. Загальна формула – $C_nH_{2m}O_n$.

Целюлоза - це полісахарид, що утворюється в рослинах в результаті складних фото- та біохімічних процесів, початком яких служить фотосинтез вуглекислого газу та води. Хімічна формула целюлози - $(C_6H_{10}O_5)_n$, елементарною ланкою макромолекули

якої є ангідро-D-глюкоза або глюкозний залишок з молекулярною масою, що дорівнює 162. Молекулярна маса целюлози в залежності від способів її виділення з рослинної сировини та очистки коливається у широких межах – від 6 млн. (ступінь полімеризації 36000) для льону до 130-180 тис. (ступінь полімеризації 800-1100) для технічної деревинної целюлози, що застосовується для виробництва віскозних волокон.

Використовують похідні целюлози: ксантогенат целюлози, ацетат і триацетат, нітроцелюлоза. Ефіри целюлози це продукти заміщення гідроксильних груп залишками органічних чи неорганічних кислот та спиртів. Метил, етил-, оксиетил-, оксипропіл-, **карбоксиметилцелюлоза (Na-КМЦ)**, ацетобутират і ацетопропіанат целюлози – широковідомі її ефіри. [1]

Крохмаль – природна органічна речовина, займає друге місце по використанню після целюлози. Він утворюється в листях та стеблах рослин в результаті важких біохімічних процесів, початком яких виступає фотосинтез з вуглецевого газу та води, акумулюється та відкладається в коренях, бульбах у вигляді зерен. Промислове значення має крохмаль з кукурудзи, картоплі, пшениці, рису та корені маніюки. Останнім часом зріс інтерес до крохмалю, тому як і целюлозу піддають модифікації і розширюють сфери використання. Найбільш розповсюджений представник модифікованого крохмалю - **карбоксиметильований крохмаль (Na-КМК)**.

У чистому вигляді крохмаль не є плівкоутворюючою речовиною, тому його переробка на стандартному технологічному обладнанні (екструдерах та ін.) можлива лише спільно з пластифікаторами. Так як крохмаль являється типовим гідрофільним полімером, він може містити до 30-40 % зв'язаної вологи. Ця властивість дозволяє використовувати воду, як один з найбільш доступних пластифікаторів крохмалю. Такого роду пластифікація проводиться за одночасної дії температури та механічної напруги. У результаті відбуваються значні зміни фізичних і механічних властивостей крохмалю. Пластифікуючу дію на крохмаль здійснюють також гліцерин і олігомерні полігліколи. Зазвичай їх використовують з водою. З крохмалю, пластифікованого водою або іншими гідроксилвмісними речовинами, методами компресійного пресування і екструзії формують термопластичні матеріали. [2]

Для подолання механічних недоліків термопластичного крохмалю додають синтетичні полімери. Було досліджено вплив ПВС (полярний і гідрофільний синтетичний полімер) на властивості плівки та додавання лимонної кислот, як зшиваючий агент. Від додавання агентів залежить в'язкість композиції та водорозчинність.

Біодеградуючі вироби для упаковки харчових продуктів з покращеною стійкістю до зволоження отримують з суміші ПВС, крохмалю, целюлози з додаванням протеїнів, природних барвників, лимонної кислоти та гліцерину. [3]

Технологія полягає в наступних стадіях:

– приготування сухої суміші в змішувачі з сухих компонентів (ПВС, кукурудзяний крохмаль, Na-КМК, Na-КМЦ, лимонна кислота);

– додавання води і гліцерину, перемішування протягом 15 хв., вміст води 28%;

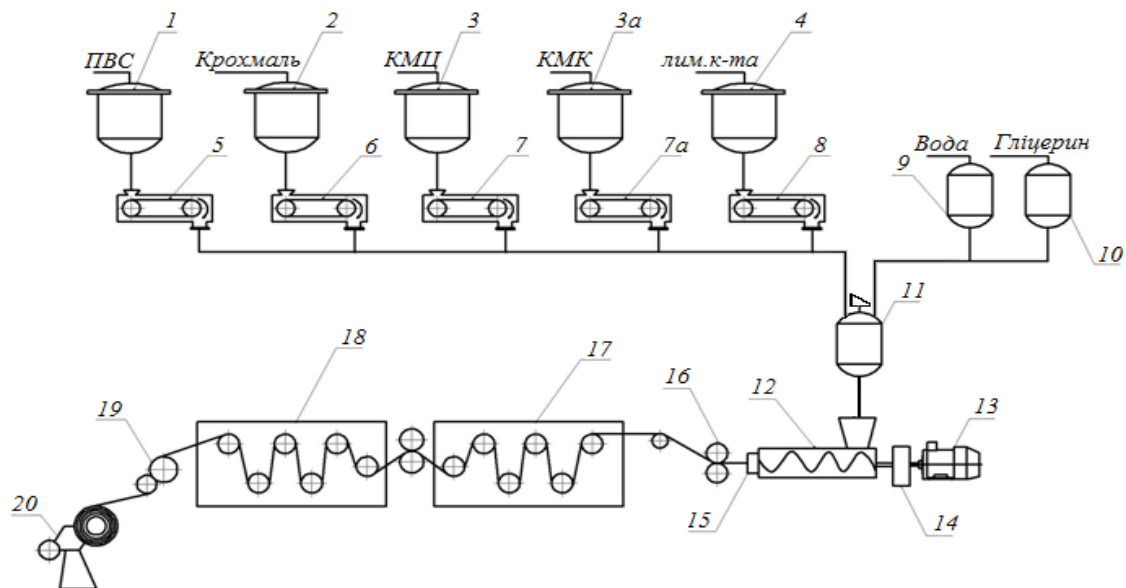
– екструзія.

Отримана плівка потрапляє безперервно на намотувальну машину, сушиться на роликівому механізмі ($T=80^{\circ}\text{C}$). Потім плівка відстоюється протягом 14 днів при температурі 23°C , відносній вологості приміщення 50 %.

Для визначення впливу мікроорганізмів на полімерні плівки необхідно було вивчити здатність мікроорганізмів рости на них. Для цього були вирізані зразки плівок, які відрізнялися за своїм складом. Біологічний розклад в ґрунті визначався при витримуванні одержаних зразків в ґрунті протягом 40 діб. Тип ґрунту: сірий лісовий і світло-сірий лісовий. Попередньо були виміряні ґрунтові характеристики: ємкість поглинання 25-30 мг-екв/100г ґрунту, рН (водяна витяжка) = 6,5; (солена витяжка) = 6; гумус = 3,5. Температура атмосфери $23-25^{\circ}\text{C}$ (кімнатна) та вологість більше 55%. Зміни, що відбулися з плівками, були виявлені мікроскопічним методом за допомогою мікроскопу MXS-136В. [4]

Були проведені якісні реакції: реакція з барвником Кумасі Ж-25, з жовтою кров'яною сіллю, з бромкрезоловим зеленим, з фталатом натрію, трьохосновним фосфатом.

Зразок отримували методом пресування таблетки з КВг. Цей метод полягає в ретельному перемішуванні тонкоподрібненого зразка з порошком КВг з наступним пресуванням суміші в прес-формі, в результаті чого виходить напівпрозора таблетка.[5] Дослідження проводили на спектрофотометрі «ІЧС-24». [6]

Рис.1. Технологічна схема отримання полімерної плівки з композиції на основі полісахаридів методом екструзії:

1, 2, 3а, 4, 9, 10 – бункер; 5, 6, 7, 7а, 8 – стрічковий дозатор; 11 – змішувач; 12 – одночерв'ячний екструдер; 13 – двигун екструдера; 14 – редуктор екструдера; 15 – пласкощілинна головка; 16 – тягнучі валки; 17 – охолоджувальна камера; 18 – камера стабілізації; 19 – натяжні валки; 20 - двопозиційний намотуючий пристрій.

Для отримання плівок, що біологічно розкладаються, було досліджені композиції з різним складом (табл.1).

Таблиця 1

Склад композиції

Найменування зразків	Вміст інгредієнтів, %					
	ПВС	крохмаль	Na-КМК	Na-КМЦ	Лимонна кислота	Гліцерин
Зразок № 1	10	40	9	20	1	20
Зразок № 2	10	50	9	10	1	20
Зразок № 3	20	40	8	10	2	20
Зразок № 4	20	40	15	5	2	20

Зразки досліджували за фізико-механічними показниками, розчинністю та перевіряли ступінь пошкодження мікроорганізмами.

При введенні у композицію добавок, тобто зменшення частки ПВС, міцнісні характеристики не істотно покращуються. Для поліпшення міцності (від 22,8 МПа до 28 МПа), але зменшення еластичності (від 96,2% до 89%) у композицію вводили Na-КМЦ. Зразки досліджувалися на розривній машині «P20» [7, 8].

На рис. 2 показано, що додавання ПВС та лимонної кислоти забезпечує менше водопоглинання.

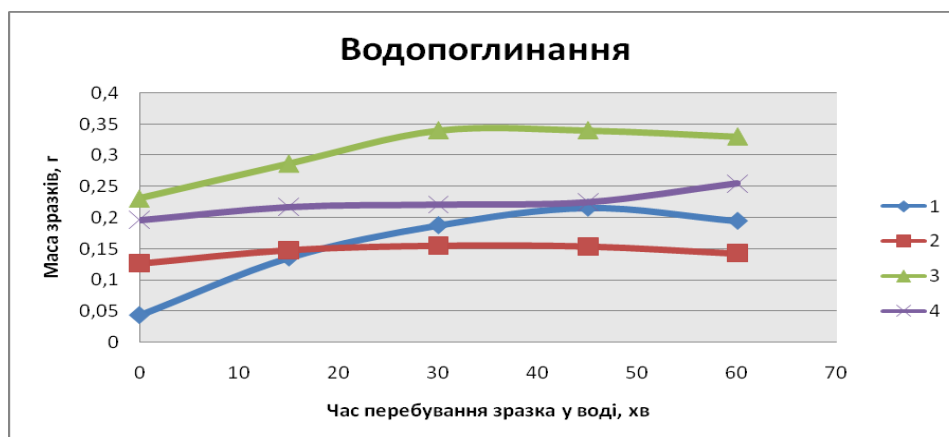
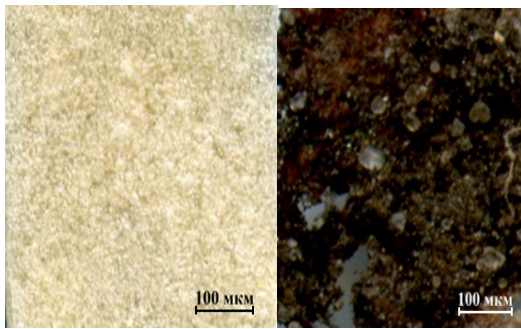

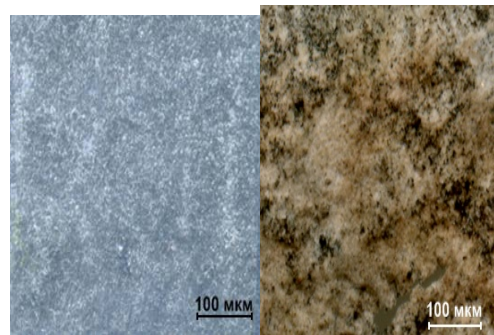
Рис. 2. Водопоглинання плівок з термопластичного крохмалю

Мікробіологічні пошкодження залежать від властивостей, стану матеріалу, агресивності мікроорганізма-деструктора, тривалості, умов взаємодії, температури та вологи. До мікроорганізмів-деструкторів полімерів відносять наступні види грибів: *Aspergillus wamori*, *Aspergillus niger*, *Aspergillus oryzae*, *Trichoderma sp.*, *Penicillium sp.*

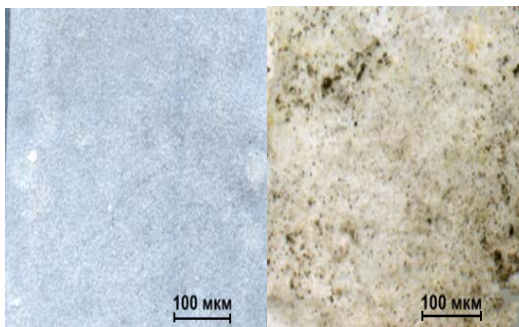
Для виявлення росту мікроорганізмів на матеріалі був проведений візуальний аналіз, в результаті якого встановлені видимі неозброєним оком признаки біомаси мікроскопічних грибів і бактерій – наліт у вигляді тонкої плівки, войлочного сітчасто-переплетеного росту. Мікроскопічним методом виявлені плями у вигляді помутніння.

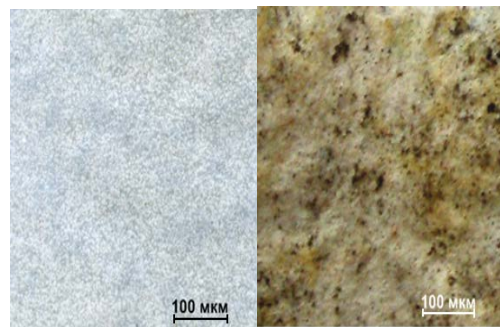
Рис.3 Зразок 1 до і після компосту

Рис.4 Зразок 2 до і після компосту

Рис.5 Зразок 3 до і після компосту

Рис.6 Зразок 4 до і після компосту

За допомогою якісних реакцій були виявлені білкові з'єднання. Барвник Кумасі Ж-25 дає синє забарвлення в результаті утворення комплексу барвник-білок у кислому розчині; при осадженні білка жовтою кров'яною сіллю з подальшою взаємодією утвореного з'єднання з трьохвалентним залізом спостерігали яскраво-блакитний колір (реакція берлінської лазурі).

В результаті обробки бромкрезоловим зеленим з'являлись плями жовтого кольору, що свідчать про наявність карбонових кислот. Присутність фосфатази виявили взаємодією з фталатом натрію – утворились фіолетові і пурпурні плями.

Карбонові кислоти і ферменти є найбільш агресивними до матеріалів з'єднаннями, що продукуються мікроорганізмами. Наявність таких речовин свідчить не лише про мікробний ріст, але й характеризує деструктивні по відношенню до матеріалу властивості мікроорганізмів, що ростуть [9].

Провівши аналіз ІЧ-спектрів зразка № 2 до і після компостування, видно відмінності на рисунках. Про наявність речовин, що продукуються мікроорганізмів свідчать утворені нові піки на ІЧ-спектрах зразків, що підлягали компостуванню. Так, в діапазоні частот $1370-1400\text{ см}^{-1}$ з'явилися піки, що показують наявність NH-груп, а поглинання в області $3100-3300\text{ см}^{-1}$ відбувається за рахунок C=O груп (рис. 7). Тому можна говорити, про присутність білкових з'єднань. Область частот $2500-2860\text{ см}^{-1}$ і $800-880\text{ см}^{-1}$ характеризується піками, обумовленими наявністю карбонових кислот.

В ході візуального та мікроскопічного аналізу виявлено наявність росту мікроорганізмів. Результати спектрального аналізу свідчать про наявність у зразках аміно- і карбоксильних груп, що вказують на появу білкових з'єднань і карбонових кислот, які продукуються мікроорганізмами.

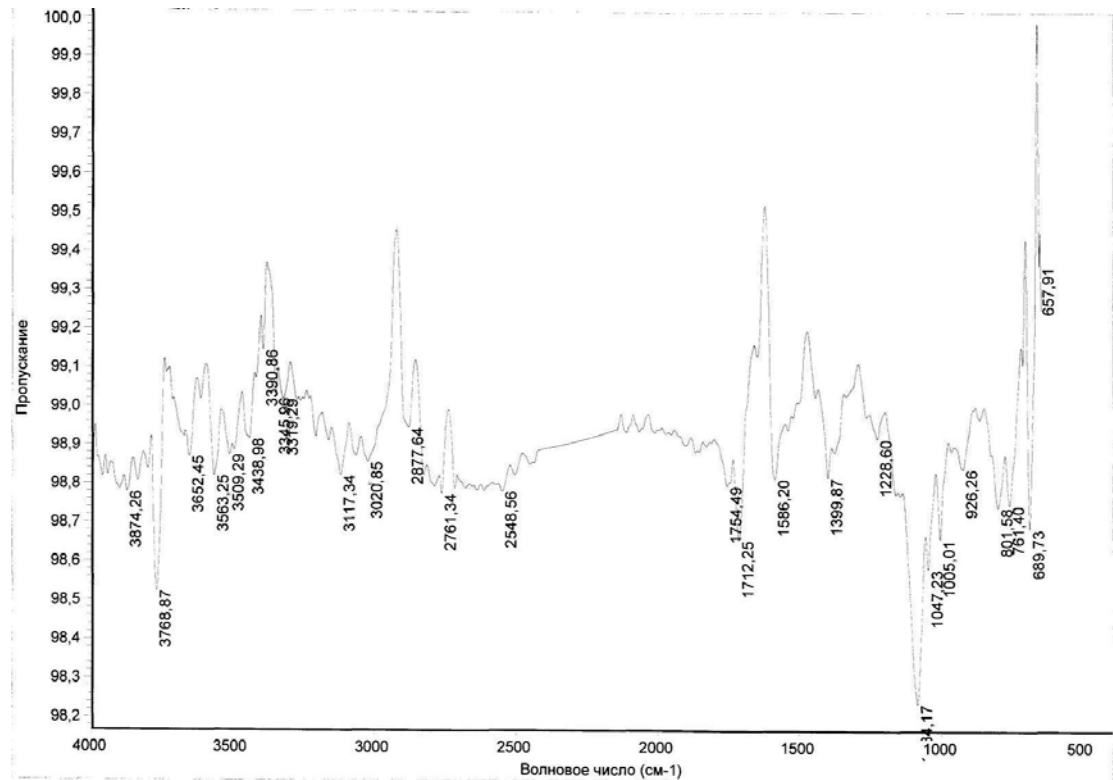
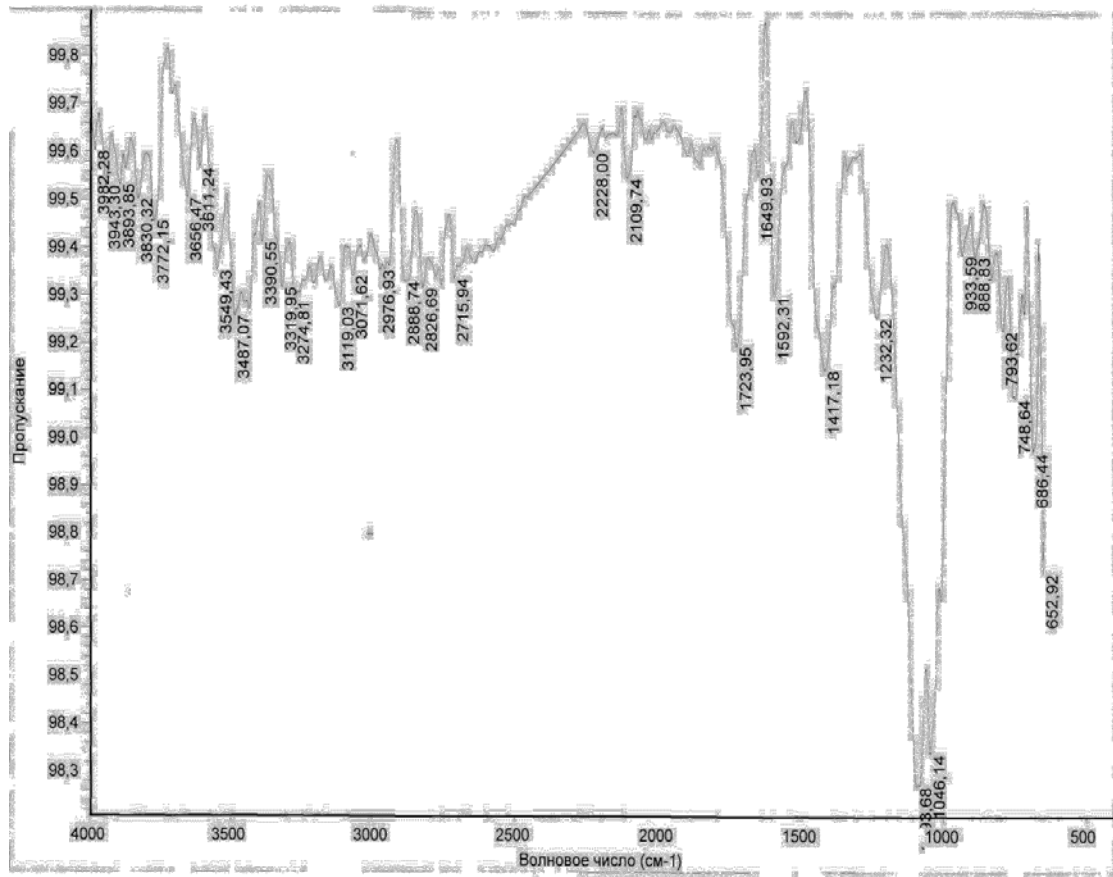

Рис.7. ІЧ-спектри зразка № 2 до і після компостування

Було виявлено, що бактерії проявляють тим більшу активність, чим менше додається Na-КМЦ, Na-КМК в композиції.

Висновки. В результаті досліджень встановлено, що комбіноване використання Na-КМК з Na-КМЦ, що обумовлює поліпшення просторового структуроутворення матеріалу за рахунок термодинамічної спорідненості компонентів. Використання Na-КМЦ та Na-КМК необхідно для подовження терміну використання і покращення властивостей плівки, додавання синтетичного полімеру ПВС можливе, якщо необхідно отримати плівку з заданими властивостями. При введенні у композицію лимонної кислоти відбувається естерифікація між карбоксильними групами лимонної к-ти і гідроксильними групами ПВС та крохмалю. Така естерифікація покращує водостійкість. Крім того, лимонна кислота виступає у ролі зшиваючого агента. Поперечне зшивання покращує механічні властивості.

Список використаної літератури

1. Chaplin M. Cellulose // Water structure and behavior. – 2006. – №3.
2. Leon P.B.M. Janssen, Leszek Moscicki Thermoplastic starch as packaging material. – Acta Sci. Pol., Technica Agraria 5(1), 2006.
3. Буряк В. П. Биополимеры – настоящее и будущее / В. П. Буряк // Полимерные материалы. – 2005. – №12 (79). – С.
4. Устинов М. Ю. Состав и свойства биodeградируемых материалов / М. Ю. Устинов, С. Е. Артеменко, Г. П. Овчинникова // Химические волокна. - 2004. - № 3. – С.
5. Баженов А. В. Образец для инфракрасной спектроскопии и способ его приготовления / А. В. Баженов, Т. Н. Фурсова // Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Институт физики твердого тела Российской академии наук, 2007.
6. ГОСТ 8.657-2009.
7. ГОСТ 28840-90.
8. ГОСТ 14236-81. –
9. Суворова А. И. Биоразлагаемые полимерные материалы на основе крахмала / А. И. Суворова, И. С. Тюкова, О. И. Труфанова // Успехи химии. – 2000. – Т. 69. – № 5. – С.

ИССЛЕДОВАНИЕ СВОЙСТВ ПЛЕНОК С ТЕРМОПЛАСТИЧНОГО КРАХМАЛА С ДОБАВЛЕНИЕМ МОДИФИЦИРОВАННЫХ ПОЛИСАХАРИДОВ ЧОРЕЙ О.М., ИЩЕНКО О.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Получить пленку на основе термопластичного крахмала с добавлением модифицированных полисахаридов (Na-КМК, Na-КМЦ), и исследовать физико-механические свойства пленок, определить оптимальный технологический процесс получения эко-пленки, которая будет разрушаться под действием света, тепла, микроорганизмов.

Методика. Использован метод физико-механических испытаний, микроскопический метод и исследован процесс биодеструкции.

Результаты. В процессе исследований установлено, что в образцах с добавлением Na-КМК, прочностные характеристики ухудшаются. Для улучшения прочности, но уменьшение эластичности в композицию добавляли Na-КМЦ.

Научная новизна. Пленку получено с применением современного полимерного оборудования. Расширен спектр ее использования в упаковке и сельскохозяйственной сфере, продлен срок деструкции по сравнению с пленками на основе крахмала.

Практическая значимость. Добавление полисахаридов увеличивает разрывную прочность, уменьшает удлинение при разрыве, снижает проницаемость пленок к парам воды.

Ключевые слова: *Полисахариды, целлюлоза, крахмал, поливиниловый спирт, биоразлагаемая пленка.*

RESEARCH OF PROPERTIES OF FILMS ON THE MODIFIED STARCH WITH POLYSACCHARIDES

CHOREY O., ISCHENKO O.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Get a film from thermoplastic starch with the addition of modified polysaccharides (Na-CCM, Na-CMC), and explore the physical and mechanical properties of the films, to determine the optimal technological process for eco-film, which will break down under the action of light, heat and microorganisms.

Methods. The method of physical and mechanical tests, microscopic method was applied and the biodegradation process was investigated.

Findings. During the studies was found that the samples with the addition of Na-CCM strength characteristics deteriorate. To increase the strength, but reduce the elasticity Na-CMC was added.

Originality. The film obtained on modern polymer equipment. Advanced the range of its use in packaging and agricultural industry, and the term of degradation increase compared to films based on starch.

Practical value. Adding polysaccharides increases tensile strength, elongation at break decreases, reducing the permeability of films to water vapor.

Keywords: *Polysaccharides, cellulose, starch, polyvinyl alcohol, biodegradable film.*

УДК 661.17

БОРНЯ Ю.Г., НОВАК Д.С.

Київський національний університет технологій та дизайну

ОДЕРЖАННЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ МЕТАЛЕВОНАПОВНЕНИХ ПОЛІОЛЕФІНОВИХ КОМПОЗИЦІЙ

Мета. Дослідити властивості композицій на основі поліолефінів, які наповнені металевими наповнювачами порошками алюмінію та міді, вплив вмісту наповнювачів на зміну фізико-механічних властивостей композицій та на закономірності виникнення їх електропровідності.

Методика. З попередньо приготованих сумішей полімерів та металевих порошоків отримувались зразки композицій методом гарячого пресування на змішувачі типу «диск-диск». Щоб дослідити властивості отриманих композицій було проведено